MODUL: MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA TA’LIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH

Darsning texnologik xaritasi

Фan		**MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA TA’LIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH**
O‘quv dasturidagi joyi (tartib raqami)		3.1.3 -mavzu. Guruh dinamikasi va pedagogik kuzatuvlar. (2 soat amaliy mashg‘ulot).
Dars mavzusi		Pedagogik kuzatuvilar: uslublar va strategiyalar. Guruh dinamikasini tushunish va boshqarish va undan maqsad. Bolaning rivojlanish haritasi.
Davomiyligi		2 soat
Darsning maqsadi		Tinglovchilarga guruh dinamikasini tushunish, boshqarish va pedagogik kuzatuvlarni samarali amalga oshirish bo‘yicha chuqur nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish. Shuningdek, pedagogik kuzatuvlar yordamida bolalarning individual rivojlanishini baholash va tahlil qilish, ularning ehtiyojlarini aniqlash hamda rivojlanish xaritasini tuzish orqali ta’lim-tarbiya jarayonini shaxsiylashtirishga ko‘maklashish. Bolalar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni kuzatish orqali guruhdagi ijobiy muhitni shakllantirish, bolalarning ijtimoiy-emosional rivojlanishini tahlil qilish va ularga mos ta’lim strategiyalarini ishlab chiqishga yo‘naltirishdan iborat. Bundan tashqari, tinglovchilarning pedagogik kuzatuvlarni ilmiy asoslangan usullarda amalga oshirish va olingan ma’lumotlarga tayangan holda ta’lim jarayonini takomillashtirish qobiliyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratiladi.
Kutilayotgan natija:	Bilim	Guruh dinamikasining mohiyati, ahamiyati va uning ta’lim jarayonidagi o‘rni haqida bilimga ega bo‘lish. Pedagogik kuzatuvlarning maqsadi, vazifalari, uslublari va strategiyalarini tushunish. Bolaning rivojlanish xaritasi tushunchasi, uning vazifalari va qo‘llash usullari haqida ma’lumotga ega bo‘lish. Guruh ichidagi o‘zaro munosabatlarni

		baholash va boshqarish bo‘yicha nazariy bilimlarni egallash. Kuzatuvlar asosida bolalarning ijtimoiy, psixologik va jismoniy rivojlanishini baholash jarayonini tushunish.
	Ko‘nikma	Guruh ichidagi dinamikani aniqlash va boshqarish uchun samarali strategiyalarni qo‘llash. Kuzatuvlar jarayonini rejalashtirish va tizimli tashkil qilish. Pedagogik kuzatuv uslublaridan (to‘g‘ridan-to‘g‘ri kuzatish, tizimli kuzatish, qo‘shma kuzatish) foydalanishni o‘zlashtirish. Kuzatuv natijalari asosida bolalarning ehtiyoj va imkoniyatlarini aniqlash. Rivojlanish xaritasini tuzish va uni tahlil qilish ko‘nikmalarini egallash. Guruh bilan samarali muloqot o‘rnatish va bolalar bilan individual suhbatlar olib borish. Guruh muhitini rivojlantirish uchun ijtimoiy-emosional aloqa usullarini qo‘llash.
	Malaka	Diagnostik malakalar: Guruh dinamikasini tahlil qilish va o‘zgarishlarni aniqlash. Har bir bolaning rivojlanish jarayonini kuzatish va uning rivojlanish xaritasini to‘ldirish. Kuzatuv natijalarini pedagogik faoliyatni rejalashtirishda qo‘llash. Boshqaruv malakalari: Guruh ichidagi ijobiy muhitni yaratish va qo‘llab-quvvatlash malakasi. Guruhdagi ziddiyatlarni hal qilish va ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish bo‘yicha amaliy choralar ko‘rish. Innovatsion malakalar: Kuzatuv natijalaridan foydalangan holda ta’lim-tarbiya jarayoniga innovatsion yondashuvlarni qo‘llash. Rivojlanish xaritasini shaxsiylashtirilgan ta’lim dasturlarini yaratishda qo‘llash.
Darsning jihozi		
Didaktik materiallar		Taqdimot slaydlar; Kutilmalar varaqasi; Tayanch atamalar tarqatmasi; Savollar yoki vazifalar yozilgan kartochkalar; Tushuncha yoki savol kartochkalari; plakatlar; O‘z-o‘zini baholash varaqalari.
Ta’limning texnik vositalari		Mavzuga oid slaydlarni namoyish qilish uchun texnik vositalar

			(AKT), flipchart, A-4, marker stikerlar, qog‘ozlar, taymer.
Dars mazmuni			
T.r.	Bosqichlar	vaqt	Metod va faoliyatning tavsifi
1	Kirish. Tashkiliy qism:	10 minut	Guruhli muhokama “Pedagogik diagnostika tushunchasi”.
2	Pedagogik kuzatuvilar: uslublar va strategiyalar.	20 minut	**Mini ma’ruza, sugbat, savol-javob.** Diqqat bilan tinglash va asosiy tushunchalarni qayd etish. Ma'ruzada keltirilgan ta'riflar va misollarni eslab qolishga harakat qilish. Tinglovchining bilimini boyitishga yo'naltirilgan savollarni tayyorlash. Faol qatnashib, mavzu yuzasidan o‘z fikrlarini ifodalash. Pedagogik mahorat va kompetentlikni oshirish bo‘yicha real hayotdan misollar keltirish. Guruh ichida fikr almashish va o‘z tajribasini bo‘lishish. O‘rgatilgan tushunchalar bo‘yicha berilgan savollarga javob berish. O‘zi tushunmagan yoki aniqlashtirish kerak bo‘lgan joylar bo‘yicha savol berish. Tinglovchilardan boshqa ishtirokchilarning javoblarini tahlil qilish va qo‘shimchalar kiritish.
3	Guruh dinamikasini tushunish va boshqarish va undan maqsad..	20 minut	Kichik guruhlarda ishlash Kichik guruhlarda ishlash metodi tinglovchilarni faol va mustaqil o‘qitishga yo‘naltiradi. Ushbu metod qo‘llanganda, tinglovchilar quyidagi faoliyat turlarini amalga oshiradi: Guruhni tashkil etishda faoliyat: Guruh a’zolari orasida vazifalarni taqsimlash. Guruh maqsadi va topshiriqlarini aniqlashga hissa qo‘shish. O‘zaro hamkorlik va o‘zaro yordam prinsiplariga asoslangan guruh muhitini shakllantirish. Tashkiliy faoliyat: O‘quv vazifasini bajarish uchun reja ishlab chiqish. Guruh ishlarini muvofiqlashtirish va tartibga solish.

			Guruhdagi vaqtni samarali boshqarish. Axborot izlash va tahlil qilish: Topshiriq bo‘yicha kerakli ma’lumotlarni izlash va yig‘ish. Olingan ma’lumotlarni guruhda muhokama qilish va tahlil qilish. Yechimlarni shakllantirish uchun takliflar kiritish. O‘zaro muloqot va hamkorlik. Guruhdagi boshqa a’zolarning fikrlarini tinglash va ularni hurmat qilish. Muammoni hal qilish va yechimlarni ishlab chiqish. Natijalarni taqdim qilish: Tinglovchining shaxsiy rivojlanishi. Mas’uliyat hissi: Guruh ishining muvaffaqiyati uchun javobgarlikni his qilish.
4	Bolaning rivojlanish haritasi.	20 minut	**Faoliyat: guruhda ishlash** Guruhlarga bo‘linish; Muhokama boshlanishi (Ichki guruhning faoliyati); Tinglash va kuzatish (Tashqi guruhning faoliyati); Rollarni almashtirish; Muhokamani yakunlash va xulosa chiqarish; Feedback va xulosa (Aks mulohaza).
5.	Introspeksiya	10 minut	Guruh dinamikasini o‘z ichki nuqtai nazaridan baholash Guruhning ijobiy va salbiy dinamikasini kuzatib, unga o‘z hissasini baholaydi.

3 -MAVZU. GURUH DINAMIKASI VA PEDAGOGIK KUZATUVLAR. (2 SOAT AMALIY MASHG’ULOT).

Reja:

1. Pedagogik kuzatuvilar: uslublar va strategiyalar.
2. Guruh dinamikasini tushunish va boshqarish va undan maqsad.
3. Bolaning rivojlanish haritasi.

Tayanch atamalar: *Guruh dinamikasi, o‘zaro munosabatlar, rollar, yetakchilik, hamkorlik, raqobat, nizolar, ijtimoiy ko‘nikmalar, ijobiy muhit, muloqot, tahliliy*

yondashuv, pedagogik kuzatuv, jamoaviy faoliyat, rivojlanish xaritasi, individual yondashuv. Bolaning rivojlanish haritasi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalar bilan ishlashda samarali tarbiyaviy jarayonni tashkil etish uchun tarbiyachining pedagogik kuzatuv olib borishi va guruh dinamikasini boshqarishi muhim ahamiyatga ega. Ushbu mavzuda kuzatuv uslublari, guruh dinamikasi tushunchasi va bolaning rivojlanish xaritasini ishlab chiqish jarayoni batafsil yoritiladi.

Pedagogik kuzatuv – bu tarbiyachining bolaning rivojlanish jarayonini o‘rganish, uning individual ehtiyoj va qobiliyatlarini aniqlash va ta’lim-tarbiya jarayonini shu asosda moslashtirish uchun amalga oshiriladigan muntazam kuzatish faoliyatidir. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida pedagogik kuzatuv bolalarning emotsional, ijtimoiy, intellektual va jismoniy rivojlanishini to‘laqonli baholash imkonini beradi.

Pedagogik Kuzatuvning Maqsadlari

Pedagogik kuzatuvning bir nechta asosiy maqsadi mavjud:

Bolani yaxlit o‘rganish: Bolaning shaxsiy xususiyatlari, xulq-atvori va qiziqishlarini chuqurroq tushunish imkonini beradi.

Rivojlanish darajasini aniqlash: Har bir bolaning rivojlanish ko‘rsatkichlarini o‘lchash va o‘z vaqtida yordam ko‘rsatish imkoniyatini yaratadi.

Ta’lim-tarbiya jarayonini moslashtirish: Bolaning individual ehtiyojlariga mos keladigan ta’lim-tarbiya metodlarini ishlab chiqish.

Ijtimoiy muhitni baholash: Guruhdagi bolalarning o‘zaro munosabatlari va ularning guruh faoliyatidagi rollarini aniqlash.

Pedagogik Kuzatuv Turlari

Pedagogik kuzatuv bir qancha turli shakllarda olib borilishi mumkin, bu usullar bolalarning rivojlanishini keng ko‘lamda baholash imkonini beradi.

To‘g‘ridan-to‘g‘ri kuzatuv

Bu usulda tarbiyachi bolaning kundalik hayotidagi faoliyatini bevosita kuzatadi. Bu usul bolaning tabiiy holatdagi xulq-atvorini, o‘yinlardagi ishtirokini, do‘stlar bilan muloqotini baholash uchun juda samarali hisoblanadi.

Strukturaviy kuzatuv

Bu usulda tarbiyachi maxsus sharoit yaratib, bolalarning reaksiyalarini va harakatlarini kuzatadi. Strukturaviy kuzatuv bolalarning ma’lum vaziyatlarda qanday harakat qilishlarini o‘rganishga imkon beradi.

Diagnostika kuzatuvi Bu usulda bolaning qobiliyatlarini chuqurroq o‘rganish uchun maxsus diagnostik mashg‘ulotlar va o‘yinlar o‘tkaziladi. Masalan, bolaning motorik ko‘nikmalari, fikrlash qobiliyati yoki ijtimoiy munosabatlarini baholashda qo‘llaniladi.

Suhbat orqali kuzatuv

Tarbiyachi bolaning his-tuyg‘ulari, qiziqishlari va fikrlarini bilish uchun ular bilan suhbatlashadi. Bu usul bolaning o‘zini ifodalash qobiliyatini o‘rganish va uning emotsional holatini tushunish uchun qo‘llaniladi.

Pedagogik Kuzatuvni Tashkil Etish Strategiyalari

Pedagogik kuzatuvni samarali tashkil etish uchun quyidagi strategiyalardan foydalanish muhim:

Muntazamlik

Kuzatuvni muntazam olib borish bolaning o‘sib borayotgan ehtiyojlari va rivojlanishidagi o‘zgarishlarni aniqroq kuzatishga yordam beradi. Bu, ayniqsa, emotsional yoki ijtimoiy muammolarni o‘z vaqtida aniqlash uchun zarurdir.

Obyektivlik

Kuzatuvni obyektiv, xolis yondashuv bilan olib borish kerak. Tarbiyachi bolani noto‘g‘ri baholamaslik uchun o‘z shaxsiy hissiyotlari yoki taxminlarini chetga surishi lozim.

Yozma qaydlar

Kuzatuv natijalarini yozib borish tarbiyachiga bolalarning rivojlanishini tizimli ravishda tahlil qilish imkonini beradi. Bu qaydlar bolalar rivojlanishini aniqroq baholash va individual rejalashtirish uchun foydali.

1. **Dinamik baholash**

Bolalarning rivojlanishini turli xil vaziyatlarda baholash, ya’ni ularga turli topshiriqlar berib, ularning xatti-harakatlarini kuzatish orqali yanada chuqurroq

o‘rganish mumkin. Bu tarbiyachiga bolalarning o‘ziga xos xususiyatlarini yanada yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Pedagogik Kuzatuvda e’tibor berish kerak bo‘lgan jihatlar

Bola faoliyatining barcha tomonlarini o‘rganish

Bolaning emotsional, ijtimoiy, intellektual va jismoniy rivojlanishini qamrab olish muhimdir.

O‘yin va mashg‘ulotlarda kuzatish

O‘yinlar bolalarning tabiiy xulq-atvorini aniqlashda yaxshi imkoniyat yaratadi. Tarbiyachi o‘yindagi har bir bolaga e’tibor qaratishi kerak, chunki o‘yin davomida bola o‘zining haqiqiy qiziqishlari va qobiliyatlarini namoyon qiladi.

Muammoni aniqlash va yechim topish

Tarbiyachi kuzatuv jarayonida bolalarda paydo bo‘lishi mumkin bo‘lgan muammolarni, masalan, ijtimoiy izolyatsiya, his-tuyg‘ularni ifodalashda qiyinchiliklarni aniqlashi va ularni bartaraf etish uchun chora-tadbirlarni ishlab chiqishi lozim.

Pedagogik Kuzatuvning Amaliy Foydalari

Rivojlanish darajasini aniqlash.

Pedagogik kuzatuv bolalarning rivojlanishini baholash va har bir bolaning individual ehtiyojlariga mos yondashuvni shakllantirish imkonini beradi.

Rivojlanish xaritasini tuzish.

Kuzatuv natijalari bolaning rivojlanish xaritasini to‘ldirish uchun foydalaniladi. Rivojlanish xaritasi bolalarning yutuqlari va qiyinchiliklari haqida aniq tasavvur beradi.

Ijodiy qobiliyatlarni rag‘batlantirish

Kuzatuv jarayonida tarbiyachi bolaning ijobiy tomonlarini aniqlashi va bu tomonlarni rivojlantirishga e’tibor qaratishi mumkin.

Ta’lim-tarbiya jarayonini optimallashtirish

Har bir bolaning xususiyatlarini tushunib, uning ehtiyojlariga mos metodlarni qo‘llash orqali ta’lim-tarbiya jarayoni yanada samarali tashkil etiladi.

Kuzatuv uslublari

To‘g‘ridan-to‘g‘ri kuzatuv:

Tarbiyachi bolalarning kundalik faoliyatini, o‘yinlarini, muloqotini bevosita kuzatadi.

Misol: Bola o‘yin paytida qanday harakat qiladi? Guruhdagi bolalar bilan qanday munosabatda?

Tahliliy kuzatuv:

Bolaning harakatlari va xatti-harakatlarini sabab-natija nuqtai nazaridan tahlil qilish.

Misol: Bola nimaga faol emas? Uning ijtimoiy faoliyati qanday omillarga bog‘liq?

Suhbat va savol-javob:

Bolalar bilan erkin muloqotda ularning qiziqishlari, his-tuyg‘ulari va fikrlarini aniqlash.

Misol: Bola o‘zini nimada yaxshi his qiladi?

Didaktik o‘yinlar:

Bolalar o‘yinlar orqali rivojlanish ko‘rsatkichlarini aniqlash.

Misol: “Kim tezroq topadi?” o‘yini orqali bolaning fikrlash darajasini baholash.

Kuzatuvni samarali tashkil etish uchun bir qator strategiyalarni tizimli ravishda qo‘llash zarur. Har bir strategiya bolaning rivojlanishini aniqlash va ta’lim-tarbiya jarayonini individual yondashuv asosida tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

Muntazamlik: har kuni bolalar faoliyatini kuzatish

Muntazamlik bolalar faoliyatini har kuni va tizimli kuzatishni anglatadi. Bu, ayniqsa, bolaning rivojlanishidagi davomiy o‘zgarishlarni o‘z vaqtida aniqlash uchun muhimdir. Bolaning kundalik faoliyati va xulq-atvori haqidagi ma’lumotlar yig‘ilishi orqali tarbiyachi boladagi progress yoki regress belgilari haqida aniq tasavvurga ega bo‘ladi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Har kuni bolalarning turli faoliyatlarini (o‘yin, mashg‘ulotlar, oziqlanish vaqti, muloqot) kuzatish.
- Turli vaziyatlarda bolalarning o‘zini tutish xususiyatlariga e’tibor qaratish (masalan, yangi vazifalarni bajarishdagi faollik yoki qiyinchiliklar).

- Bolalar faolligidagi o‘zgarishlarni muntazam ravishda qayd etib borish (masalan, bu haftadagi ijtimoiy faollik o‘tgan haftadagidan yuqorimi?).

Muntazamlikning foydasi:

- Har bir bolaning rivojlanishidagi barqarorlik yoki muammolarni tezroq aniqlash imkonini beradi.
- Bolalarning qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos yondashuvni rejalashtirishni osonlashtiradi.

Obyektivlik: kuzatuv natijalarini xolis baholash

Mazmuni:

Obyektivlik bolalarning xatti-harakatlari, rivojlanish ko‘rsatkichlarini shaxsiy hissiyotlar yoki stereotiplar ta’sirisiz, xolis baholashni talab qiladi. Bu har bir bolaning individual qobiliyatlari va ehtiyojlarini aniq va to‘g‘ri tushunishni ta’minlaydi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Kuzatuv natijalarini baholashda barcha bolalarga bir xil mezonlarni qo‘llash.
- Bolaning xatti-harakatlarini tanqid qilmaslik yoki shaxsiy hissiyotlarga asoslanib noto‘g‘ri baholamaslik.
- Faktlarga asoslanish: Masalan, “Bola o‘yin paytida boshqa bolalarga yordam berdi” yoki “Muammoli vaziyatda yig‘ladi” kabi xolis qaydlar yozish.

Obyektivlikning foydasi:

- Har bir bolaning rivojlanishini aniq baholash imkonini beradi.
- Tarbiyachi va ota-onalar o‘rtasidagi muloqotda ishonchni oshiradi.
- Stereotiplar yoki noto‘g‘ri fikrlardan qochish orqali ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Yozma qaydlash: har bir kuzatuv natijalarini yozib borish va tahlil qilish

Mazmuni:

Yozma qaydlash – kuzatuv natijalarini yozma ravishda tizimli ravishda qayd etish jarayonidir. Bu jarayon bolalar faoliyatini yanada chuqurroq tahlil qilish va kelajakda ularga mos ta’lim-tarbiya usullarini ishlab chiqishda yordam beradi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Har bir bolaga individual kuzatuv varaqasi tayyorlash.
- Bolaning har kuni namoyon qilgan xulq-atvori, yutuqlari yoki qiyinchiliklarini qisqa, lekin mazmunli yozib borish.
- Yozuvlarda faktlarga asoslanish: Misol uchun, “Bola bugun konstruktor yig‘ishda qiyinchilikka duch keldi, lekin sherigi yordamida vazifani bajardi”.
- Har haftada yoki oyda yozuvlarni tahlil qilib, bolaning rivojlanish dinamikasini baholash.

Yozma qaydlashning foydasi:

- Bolalarning rivojlanish xaritasini tuzishda qo‘llaniladi.
- Tarbiyachiga ta’lim jarayonini individual darajada moslashtirishda yordam beradi.
- Bolalar rivojlanishidagi muammolarni aniqlash uchun aniq dalillarga asoslanish imkoniyatini yaratadi.

4. Tahliliy yondashuv: kuzatuv asosida ma’lumotlardan foydalanish

Tahliliy yondashuv kuzatuv davomida yig‘ilgan ma’lumotlarni tahlil qilib, bolaning ehtiyojlariga mos ta’lim-tarbiya strategiyalarini ishlab chiqishni anglatadi. Bu yondashuv bolalar faoliyatini chuqur o‘rganishni va ushbu ma’lumotlarni amaliy faoliyatda qo‘llashni talab qiladi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Kuzatuv natijalarini ma’lum mezonlarga muvofiq tahlil qilish: Masalan, bolaning ijtimoiy muloqot ko‘rsatkichlari, ijodiy faoliyati, intellektual rivojlanish darajasi.
- Bolalarning yoshi va rivojlanish darajasiga mos mashg‘ulotlar rejasini ishlab chiqish.
- Tahlil asosida bolaning rivojlanishida muammo aniqlansa, uning yechimi uchun ota-onalar bilan maslahatlashish yoki qo‘shimcha yordam usullarini rejalashtirish.
- Guruh dinamikasini kuzatib, muvozanatni ta’minlash uchun mos faoliyatlarni rejalashtirish.

Tahliliy yondashuvning afzalliklari

- Kuzatuv natijalaridan samarali foydalanishga imkon beradi.
- Bolaning rivojlanish yo‘nalishini rejalashtirishni osonlashtiradi.

- Bolaga individual yondashuvni ta’minlaydi va uning qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Kuzatuvni tashkil etish strategiyalarining umumiy ahamiyati

Yuqorida keltirilgan strategiyalarni tizimli ravishda amalga oshirish quyidagilarni ta’minlaydi:

- Bolaning rivojlanishidagi muhim o‘zgarishlarni vaqtida aniqlash.
- Tarbiyaviy jarayonni samarali rejalashtirish.
- Bolaning ehtiyojlarini inobatga olgan holda mos uslub va metodlarni ishlab chiqish. Bolalar bilan ishlash jarayonida ishonchli va dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish. Bularning barchasi maktabgacha ta’lim tashkilotida ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

2.1. Guruh dinamikasi tushunchasi

Kuzatuvni tashkil etish strategiyalari: kengaytirilgan izohlar

Kuzatuvni samarali tashkil etish uchun bir qator strategiyalarni tizimli ravishda qo‘llash zarur. Har bir strategiya bolaning rivojlanishini aniqlash va ta’lim-tarbiya jarayonini individual yondashuv asosida tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

Muntazamlik: har kuni bolalar faoliyatini kuzatish

Muntazamlik bolalar faoliyatini har kuni va tizimli kuzatishni anglatadi. Bu, ayniqsa, bolaning rivojlanishidagi davomiy o‘zgarishlarni o‘z vaqtida aniqlash uchun muhimdir. Bolaning kundalik faoliyati va xulq-atvori haqidagi ma’lumotlar yig‘ilishi orqali tarbiyachi boladagi progress yoki regress belgilari haqida aniq tasavvurga ega bo‘ladi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Har kuni bolalarning turli faoliyatlarini (o‘yin, mashg‘ulotlar, oziqlanish vaqti, muloqot) kuzatish.
- Turli vaziyatlarda bolalarning o‘zini tutish xususiyatlariga e’tibor qaratish (masalan, yangi vazifalarni bajarishdagi faollik yoki qiyinchiliklar).
- Bolalar faolligidagi o‘zgarishlarni muntazam ravishda qayd etib borish (masalan, bu haftadagi ijtimoiy faollik o‘tgan haftadagidan yuqorimi?).

Muntazamlikning foydasi:

- Har bir bolaning rivojlanishidagi barqarorlik yoki muammolarni tezroq aniqlash imkonini beradi.
- Bolalarning qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos yondashuvni rejalashtirishni osonlashtiradi.

Obyektivlik: kuzatuv natijalarini xolis baholash

Obyektivlik bolalarning xatti-harakatlari, rivojlanish ko‘rsatkichlarini shaxsiy hissiyotlar yoki stereotiplar ta’sirisiz, xolis baholashni talab qiladi. Bu har bir bolaning individual qobiliyatlari va ehtiyojlarini aniq va to‘g‘ri tushunishni ta’minlaydi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Kuzatuv natijalarini baholashda barcha bolalarga bir xil mezonlarni qo‘llash.
- Bolaning xatti-harakatlarini tanqid qilmaslik yoki shaxsiy hissiyotlarga asoslanib noto‘g‘ri baholamaslik.
- Faktlarga asoslanish: Masalan, “Bola o‘yin paytida boshqa bolalarga yordam berdi” yoki “Muammoli vaziyatda yig‘ladi” kabi xolis qaydlar yozish.

Obyektivlikning foydasi:

- Har bir bolaning rivojlanishini aniq baholash imkonini beradi.
- Tarbiyachi va ota-onalar o‘rtasidagi muloqotda ishonchni oshiradi.
- Stereotiplar yoki noto‘g‘ri fikrlardan qochish orqali ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Yozma qaydlash: har bir kuzatuv natijalarini yozib borish va tahlil qilish

Yozma qaydlash – kuzatuv natijalarini yozma ravishda tizimli ravishda qayd etish jarayonidir. Bu jarayon bolalar faoliyatini yanada chuqurroq tahlil qilish va kelajakda ularga mos ta’lim-tarbiya usullarini ishlab chiqishda yordam beradi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Har bir bolaga individual kuzatuv varaqasi tayyorlash.
- Bolaning har kuni namoyon qilgan xulq-atvori, yutuqlari yoki qiyinchiliklarini qisqa, lekin mazmunli yozib borish.
- Yozuvlarda faktlarga asoslanish: Misol uchun, “Bola bugun konstruktor yig‘ishda qiyinchilikka duch keldi, lekin sherigi yordamida vazifani bajardi”.

- Har haftada yoki oyda yozuvlarni tahlil qilib, bolaning rivojlanish dinamikasini baholash.

Yozma qaydlashning foydasi:

- Bolalarning rivojlanish xaritasini tuzishda qo‘llaniladi.
- Tarbiyachiga ta’lim jarayonini individual darajada moslashtirishda yordam beradi.
- Bolalar rivojlanishidagi muammolarni aniqlash uchun aniq dalillarga asoslanish imkoniyatini yaratadi.

4. Tahliliy yondashuv: kuzatuv asosida ma’lumotlardan foydalanish

Tahliliy yondashuv kuzatuv davomida yig‘ilgan ma’lumotlarni tahlil qilib, bolaning ehtiyojlariga mos ta’lim-tarbiya strategiyalarini ishlab chiqishni anglatadi. Bu yondashuv bolalar faoliyatini chuqur o‘rganishni va ushbu ma’lumotlarni amaliy faoliyatda qo‘llashni talab qiladi.

Amalda qo‘llash usullari:

- Kuzatuv natijalarini ma’lum mezonlarga muvofiq tahlil qilish: Masalan, bolaning ijtimoiy muloqot ko‘rsatkichlari, ijodiy faoliyati, intellektual rivojlanish darajasi.
- Bolalarning yoshi va rivojlanish darajasiga mos mashg‘ulotlar rejasini ishlab chiqish.
- Tahlil asosida bolaning rivojlanishida muammo aniqlansa, uning yechimi uchun ota-onalar bilan maslahatlashish yoki qo‘shimcha yordam usullarini rejalashtirish.
- Guruh dinamikasini kuzatib, muvozanatni ta’minlash uchun mos faoliyatlarni rejalashtirish.

Tahliliy yondashuvning afzalliklari:

- Kuzatuv natijalaridan samarali foydalanishga imkon beradi.
- Bolaning rivojlanish yo‘nalishini rejalashtirishni osonlashtiradi.
- Bolaga individual yondashuvni ta’minlaydi va uning qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Kuzatuvni tashkil etish strategiyalarining umumiy ahamiyati

Yuqorida keltirilgan strategiyalarni tizimli ravishda amalga oshirish quyidagilarni ta’minlaydi:

- Bolaning rivojlanishidagi muhim o‘zgarishlarni vaqtida aniqlash.
- Tarbiyaviy jarayonni samarali rejalashtirish.
- Bolaning ehtiyojlarini inobatga olgan holda mos uslub va metodlarni ishlab chiqish.
- Bolalar bilan ishlash jarayonida ishonchli va dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish.

Bularning barchasi maktabgacha ta’lim tashkilotida ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

Guruh dinamikasi – bu bolalar guruhida yuz beradigan o‘zaro munosabatlar, ular orasidagi rollar, yetakchilik va hamkorlik jarayonlarini ifodalovchi psixologik va ijtimoiy jarayondir. Guruh dinamikasi maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalarning ijtimoiy, emotsional va axloqiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan jarayondir.

Guruh ichidagi munosabatlar bolalar shaxsiy rivojlanishiga va ularda ijtimoiy ko‘nikmalar shakllanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Dinamika jarayoni bolalarning qanday qilib bir-birlari bilan muloqot qilishi, muammolarni hal qilishi va jamoada o‘z o‘rnini topishini aks ettiradi.

Guruh Dinamikasining Asosiy Unsurlari

1. **Rollar**

   Guruh ichidagi har bir bola ma’lum bir rolni egallaydi. Bu rol bolaning xarakteriga, ijtimoiy tajribasiga va guruhdagi o‘rniga bog‘liq. Guruhdagi rollar quyidagicha bo‘lishi mumkin:

Yetakchi (lider): Guruhda boshqaruv funksiyasini bajaruvchi bola. Yetakchilar odatda faol va boshqalarga ta’sir o‘tkazadi.

Faol ishtirokchi: Guruh faoliyatida muntazam qatnashuvchi va g‘oya taklif qiluvchi bola.

Kuzatuvchi: Faol ishtirok etmasa-da, guruh jarayonlarini o‘rganuvchi bola.

Chetda qoluvchi: Guruh faoliyatidan yiroqlashgan bola.

Guruhda yetakchilik

Guruh ichida ba’zi bolalar boshqalarni o‘z ortidan ergashtira olish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Yetakchilik ijobiy yoki salbiy bo‘lishi mumkin:

Ijobiy yetakchi: Guruhni hamkorlikka chorlaydi va ijobiy muhitni shakllantiradi.

Salbiy yetakchi: Guruhda nizolar keltirib chiqarishi yoki boshqalarni salbiy faoliyatga jalb qilishi mumkin.

Munosabatlar Guruh dinamikasining asosi bolalarning bir-biri bilan qanday muloqot qilishida aks etadi. Bu munosabatlar quyidagicha bo‘lishi mumkin:

Hamkorlik munosabatlari: Bolalar bir-birlariga yordam beradi va qo‘llab-quvvatlaydi.

Raqobat munosabatlari: Bolalar o‘rtasida raqobat bo‘lishi mumkin. Bu ko‘pincha o‘yinlarda yoki topshiriqlar bajarishda yuzaga keladi.

Nizolar: Ba’zan bolalar o‘rtasida kelishmovchiliklar yoki janjallar bo‘lishi mumkin.

Guruhdagi jarayonlar

Guruh ichida turli jarayonlar yuz beradi:

Qabul qilish: Bolalar yangi guruh a’zolarini qabul qilishi va ular bilan moslashishi.

Hamkorlik: Guruh birgalikda ishlash yoki o‘ynashda birlashishi.

Ijtimoiy ta’sir: Guruh bosimi yoki me’yorlari bolaning xulq-atvoriga ta’sir ko‘rsatadi.

Guruh Dinamikasining Ahamiyati

Ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish. Guruhda bolalar o‘zaro muloqotni o‘rganadi, hamkorlik qilish va nizolarni hal qilish tajribasiga ega bo‘ladi. Bu kelajakda ijtimoiy muvaffaqiyat uchun asos yaratadi.

1. **Hissiy rivojlanish.** Guruhdagi bolalar o‘z his-tuyg‘ularini boshqarishni va boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunishni o‘rganadi. Bu ularga emotsional muvozanatni shakllantirishda yordam beradi.
2. **Raqobat va hamkorlik muvozanati.** Guruh dinamikasi bolalarga sog‘lom raqobat va hamkorlikni muvozanatlashni o‘rgatadi. Bu ularning liderlik qobiliyatlarini shakllantirishda muhimdir.

3. **O‘z-o‘zini anglash.** Guruhda bola o‘zining kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi. U o‘z qobiliyatlarini namoyon qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Guruh Dinamikasini Rivojlantirish Strategiyalari

Tarbiyachi bolalar guruhida ijobiy muhit yaratish va dinamikani rivojlantirish uchun quyidagi strategiyalardan foydalanishi mumkin:

1. **Guruh faoliyatlarini tashkil etish.** Bolalar uchun hamkorlikda bajariladigan faoliyatlarni rejalashtirish: masalan, jamoaviy o‘yinlar, loyihalar, musobaqalar. Bunda har bir bolaning ishtirokini ta’minlash muhim.
2. **Rollarni almashtirish.** Guruh ichida bolalarga turli rollarni sinab ko‘rishga imkon berish. Masalan, har bir bola yetakchi bo‘lishni sinab ko‘rishi yoki boshqalarga yordam beruvchi rolni o‘zlashtirishi.
3. **Nizolarni hal qilish ko‘nikmalarini o‘rgatish.** Bolalarni nizolarni tinch yo‘l bilan hal qilishga o‘rgatish. Tarbiyachi nizolar paytida vositachi rolini bajarib, bolalarni murosaga o‘rgatishi mumkin.
4. **Har bir bolaga e’tibor qaratish.** Guruh dinamikasini rivojlantirish uchun har bir bolaning hissasi qadrli ekanligini ularga his qildirish. Bunda chetda qoladigan bolalarni guruhga jalb qilishga alohida e’tibor qaratish lozim.
5. **Muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish.** Bolalarni bir-biriga ochiq va samimiy muloqot qilishga undash. Muloqot jarayonida hurmat va e’tibor muhim ekanligini bolalarga tushuntirish.

Dinamikani boshqarish maqsadlari:

- Bolalar o‘rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlash.
- Guruh muhitida ijobiy, hamkorlikka asoslangan atmosferani yaratish.
- Har bir bolaning guruhdagi o‘rnini aniqlash va rag‘batlantirish.

2.2. Guruh ichidagi rollar

1. **Lider:** Guruhni boshqaruvchi va yo‘naltiruvchi bola.
2. **Ijrochi:** Guruh faoliyatida qatnashadigan, vazifalarni bajaruvchi bola.
3. **Kuzatuvchi:** Faollik kamroq bo‘lgan bola, odatda guruh jarayonlarini kuzatadi.

2.3. Dinamikani boshqarish usullari

Jamoaviy faoliyatni tashkil etish:

Guruhni kichik jamoalarga bo‘lish va ularga jamoaviy vazifalar berish.

Misol: “Birgalikda rasm chizish” yoki “qurilish” o‘yinlari.

Individual yondashuvni ta'minlash:

Har bir bolaning qiziqishlarini inobatga olish va guruh faoliyatida ularni rag‘batlantirish.

Misol: Lider bo‘lishga qiziqadigan bolalarga kichik vazifalar topshirish.

Guruhdagi muammolarni hal etish:

Bolalar orasida kelib chiqadigan mojarolarni hal qilish uchun muzokaralar tashkil etish.

Misol: Ikki bola o‘yinchoq ustida tortishsa, ular bilan muloqot qilib, muammoni tinch yo‘l bilan hal qilish.

2.4. Ijobiy muhit yaratish strategiyalari

O‘yin va faoliyat orqali hamkorlikni rag‘batlantirish.

Bolalarni bir-birini qo‘llab-quvvatlashga o‘rgatish.

Guruh ichida umumiy maqsadlarni belgilash va unga erishishda hamkorlik qilish.

3. Bolaning rivojlanish xaritasi

Rivojlanish xaritasi tushunchasi

Rivojlanish xaritasi – bu bolalarning individual rivojlanishini kuzatish va baholash uchun tayyorlangan hujjat bo‘lib, u bolaning jismoniy, emotsional, ijtimoiy va intellektual rivojlanishini aks ettiradi.

3.2. Xarita qismlari

Jismoniy rivojlanish:

Motorik ko‘nikmalar, harakatlarni boshqarish qobiliyati.

Misol: Raqs yoki o‘yin paytidagi harakatlar.

Ijtimoiy rivojlanish:

Guruhda ishlash, do‘stlar bilan muloqot qilish.

Misol: O‘yin paytida sheriklar bilan muomala qilish usullari.

Emotsional rivojlanish:

Bola his-tuyg‘ularini qanday ifodalaydi.

Misol: Maqtov yoki tanqidga munosabati.

Intellektual rivojlanish:

Yangi ma’lumotlarni qabul qilish va o‘zlashtirish qobiliyati.

Misol: Ranglarni farqlash, shakllarni tanish, she’rlarni yodlash.

3.3. Rivojlanish xaritasini tuzish bosqichlari

Kuzatuv:

Bolalarning kundalik faoliyatini kuzatish va ma’lumotlarni yig‘ish.

Baholash:

Har bir bola uchun rivojlanish darajasini aniqlash (“normada”, “rivojlanish sekinlashgan”, “ko‘mak kerak”).

Rejalashtirish:

Har bir bolaning ehtiyojlariga mos tarbiyaviy ishlar rejasini ishlab chiqish.

Amaliy mashg‘ulot

Topshiriq:

Guruhdagi bolalar faoliyatini kuzating va rivojlanish xaritasi uchun asosiy ko‘rsatkichlarni belgilang.

Guruh ichidagi dinamikani aniqlash va uning ijobiy muhitga ta’sirini baholang.

Amaliy ishlovchi savollar:

- Guruhdagi lider kim?
- Guruh ichidagi hamkorlik qanday darajada rivojlangan?
- Bolalar bir-biriga qanday ta’sir ko‘rsatmoqda?

4. Bolaning rivojlanish haritasi.

Bolaning rivojlanish xaritasi “Ilk qadam” davlat dasturida bolaning rivojlanish xaritasi5 ko‘zda tutilgan bo‘lib, u bola rivojlanishini hujjatlashtirishning asosiy shakli hisoblanadi. Bolaning individual rivojlanishini kuzatish uchun O‘zbekiston Respublikasi davlat talablaridan bola rivojlanishining sohalari va kichik sohalari hamda kutilayotgan natijalar (ko‘nikma va malakalar) nazarda tutilgan. Rivojlanish xaritasi turli sohalarda bolaning faoliyat darajasi haqida axborotni tizimli yig‘ish jarayoni tuzilmasini hosil qiladi. Rivojlanish xaritasi kuzatilishi kerak bo‘lgan o‘ziga xos xatti-harakatlarni aniqlaydi. Bunda rivojlanish xaritasini to‘ldirganda pedagog

bolani to‘liq (faqat aniq soha yoki kompetensiyalarnigina emas) kuzatib borayotganiga ishonch hosil qilishi kerak. Rivojlanish xaritalarida qayd etilgan ma’lumotlardan bolalar oldiga maqsadlar qo‘yish va ularni rivojlantirishga yordam beradigan harakatlarni rejalashtirishda foydalanamiz. MTTda ta’lim-tarbiya jarayoni bolalarga yo‘nalganligi bois (uni individualligiga zid bo‘lmagan holda) rivojlanish xaritasi individual tarzda yuritiladi. Rivojlanish xaritasida bola rivojlanishining barcha sohalari bo‘yicha davlat talablariga muvofiq mezonlar va tagmezonlar keltirilgan. Bolaning rivojlanish xaritasi har bir bola uchun har yili kamida uch marta alohida to‘ldirilgan 3 dan 7 yoshgacha bo‘lgan davrni o‘z ichiga oladi. Rivojlanish xaritasining maqsadi rivojlanishning umumiy qabul qilingan yosh me‘yorlariga (davlat talablariga) muvofiq, bolalar rivojlanishining individual va jamoaviy holatini aniqlashga imkon beruvchi oddiy va qulay vosita bilan pedagogni ta’minlashdir va zarur hollarda joriy ta’lim jarayonini tashkil etish taktikasini o‘zgartirishdir (kamchil sohalarni tortish yoki rivojlanishning erishilgan darajasini inobatga olgan holda mazmunni murakkablashtirish). Dastlabki kuzatish o‘quv yilining boshida o‘tkaziladi (taxminan sentabrning birinchi ikki haftasi davomida). Bu bolalar guruhdagi kun tartibiga ko‘nikishganida va bir-birlari bilan yaqindan tanishganlarida amalga oshirilishi lozim. Bu bosqichda quyidagilar aniqlanadi:

har bir bolaning boshlang‘ich imkoniyatlari (hozirgi davrda dolzarb bo‘lgan rivojlanish darajasi);

● shu vaqtga qadar uning yutuqlari hamda o‘quv yili boshida rivojlanishidagi ehtiyoj va kamchiliklar (muammolar) aniqlanib, ularni hal etish uchun pedagog yordami kerak bo‘ladi. Pedagog bolaning rivojlanish xaritasini to‘ldirib, erishilgan natijani belgiladi (). Kuzatish rivojlanishning barcha sohalarida amalga oshiriladi. Agar rivojlanishning ma’lum bir sohasida indikator (kutilayotgan natija) “ishlamasa”, pedagog hoshiyalarga qaydlar qilishi lozim.

Bolaning baholash natijalari asosida shakllantirilgan ta’lim va rivojlanish maqsadlari bola portfoliosining bir qismiga aylanishi mumkin. Bolaning rivojlanish darajasi quyidagi izohlar yordamida o‘lchanishi lozim.

T – turg‘un kuzatiladi – bola talab darajasida asosiy ko‘nikma/harakatni namoyon qiladi hamda buni takroran va mustaqil amalga oshiradi.

M – muntazam kuzatiladi – bola asosiy ko‘nikma/harakatni tez-tez, tegishli vaziyatlarda namoyon qiladi.

B – ba’zida kuzatiladi – bola asosiy ko‘nikma/harakatni muayyan vaziyatlarda yoki to‘satdan namoyon qiladi.

K – kuzatilmaydi yoki kamdan-kam kuzatiladi – bola asosiy ko‘nikma/harakatni kamdan-kam namoyon qiladi yoki umuman qilmaydi.

Shakl o‘quv yili davomida o‘sish darajalarini taqqoslash imkonini beradigan tarzda yaratilgan. Biroq agar pedagog uchun qulayroq bo‘lsa, u alohida shakllarni to‘ldirishi mumkin. O‘quv yili boshida baholashga kiritilgan dastlabki ma’lumotlar pedagogga qaysi rivojlanish sohalarida qaysi sifatlarni qo‘llab-quvvatlashni talab qilishni, har bir bola uchun qaysi vazifalar dolzarbligini aniqlashga yordam beradi. Pedagog ushbu bosqichda bolaning rivojlanish xaritasidagi yutuqlarini hujjatlashtiradi va zarur hollarda boshqa mutaxassislar (logoped, jismoniy tarbiya yo‘riqchisi, psixolog va musiqa rahbari) bilan hamkorlikda “rivojlanish xaritasi” mezonlariga muvofiq rivojlanish sohalarini o‘zlashtirilishini rejalashtiradi. Kuzatishning bu shakli pedagogga yakka tartibda va guruhda bolaning yutuqlarini ko‘rishga yordam beradi. Bu ma’lumotlar tarbiyachiga ko‘proq mos tushadigan o‘qitish usullarini tanlash va adaptatsiyada zarur bo‘lgan mazmun sohalarini aniqlashga yordam beradi. Bola bilan individual ish rejalashtiriladi va uni amalga oshirish vazifalari belgilanadi, ular pedagog/tarbiyachining kundalik ish daftarida (jurnalda) aks ettiriladi. Bola bilan yakka tartibda ishlashni rejalashtirish uchun dastlabki kuzatish natijalarga ko‘ra, rivojlanishning har bir sohasi uchun 1-2 ta maqsadni tanlash tavsiya etiladi. Keyingi chorak davomida davlat talablarining o‘zlashtirilishi bo‘yicha tarbiyalanuvchilar bilan ish olib boriladi. Xuddi shu tamoyil bo‘yicha oraliq kuzatuv ham o‘tkaziladi. U birinchi yarim yillikning oxirida (dekabr, yanvar) o‘tkaziladi. Bu kuzatishdan maqsad o‘quv yili boshida bolaga nisbatan tanlangan metodikaning to‘g‘riligini hamda rivojlanish dinamikasini aniqlashdan iborat. Ushbu kuzatish natijalari asosida pedagog boshqa mutaxassislar bilan

birgalikda bolaning dastlabki kuzatish natijasida belgilangan rivojlanishi va o‘qitilishining ayrim vazifalari yetarli darajada amal ga oshirilmagan yoki bajarilmagan bo‘lsa, pedagogik jarayonga tuzatishlar kiritishi mumkin. Dastlabki kuzatish natijalari bo‘yicha belgilangan rivojlanish maqsadlariga erishilgan bo‘lsa, o‘quv yilining ikkinchi yarmi uchun yangi rivojlanish maqsadlari belgilanadi. O‘quv yili oxirida (odatda may oyida) pedagog yakuniy kuzatuvni o‘tkazadi, uning natijalari bo‘yicha bola erishgan daraja davlat talablariga muvofiq baholanadi. O‘quv yili davomida har bir bola rivojlanishning boshlang‘ich darajasiga nisbatan turli xil yo‘llar bilan rivojlanishi va turli xil rivojlanish vazifalarini hal qilishi mumkin. Ana shu kuzatish asosida vazifalar qanchalik samarali hal etilgani taxmin qilinadi. Uchta baholash natijalari asosida oxirgi yakuniy kuzatuvdan so‘ng o‘quv yili davomida bolaning rivojlanishi haqida qisqacha hisobot tuziladi va keyingi pedagogik jarayonning maqsadlari shu bolaning rivojlanishida yangi kutilayotgan natijalarni hisobga olgan holda keyingi o‘quv yilida aniqlanadi. Shunday qilib, rivojlanish xaritasi ta’lim strategiyasini va ta’lim mazmunini o‘zgartirish uchun kompas bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Pedagoglar har bir yosh guruhi uchun jamlama xaritadan foydalanishlari mumkin, bu esa o‘quv yili davomida kuzatish natijalarini birlashtiradi va har bir yarim yil davomida pedagog tomonidan belgilangan rivojlanish maqsadlarini (shuningdek, ularni amalga oshirish darajasini) ko‘rsatadi (1-4 ilovalariga qarang). Ushbu jamlama xaritasi pedagogga va ota-onalarga o‘quv yili davomida bolaning rivojlanish dinamikasini ko‘rishga yordam beradi. Pedagogning xohishiga ko‘ra, har bir bola rivojlanishining jamlama xaritalari ularning portfelida ota-onalari (qonuniy vakillari) bilan kelishilgan holda saqlanishi mumkin

Xulosa

Pedagogik kuzatuv va guruh dinamikasi tarbiyachiga bolalar rivojlanishini boshqarish, tarbiyaviy ishlarni tizimli rejalashtirish va guruhda ijobiy muhit yaratishga yordam beradi. Bolaning rivojlanish xaritasi esa har bir bola uchun individual yondashuvni ta’minlaydi va rivojlanishni nazorat qilish imkoniyatini yaratadi.

O‘ZLASHTIRISH UCHUN SAVOLLAR

1. Guruh dinamikasida rollar qanday taqsimlanadi? Misollar keltiring.
2. Bolalar guruhida yetakchi bolani aniqlashda qanday belgilar kuzatiladi?
3. Guruh dinamikasini rivojlantirish uchun qanday strategiyalarni qo‘llash mumkin?
4. Guruh ichidagi nizolarni hal qilishda tarbiyachining vazifasi nimadan iborat?
5. Guruh dinamikasining bolalar rivojlanishidagi ahamiyatini tushuntirib bering.
6. Guruhdagi barcha bolalar faoliyatda ishtirok etmayotgan bo‘lsa, buni qanday boshqarish mumkin?
7. Guruhdagi salbiy yetakchini ijobiy yetakchiga aylantirish uchun qanday choralar ko‘rish lozim?
8. Bir bola guruh faoliyatida chetda qolsa, uni faoliyatga jalb qilish uchun nimalar qilishingiz mumkin?
9. Guruhda hamkorlik muhitini yaratish uchun qanday o‘yin yoki mashg‘ulotlar taklif qilasiz?
10. Guruhda bolalarning rollarini kuzatib, ular asosida qanday rivojlantirish strategiyasini rejalashtirishingiz mumkin?